

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักธรรมาภิบาลในมิติของความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล 2) ศึกษาระดับการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน 3) เปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามประเภทและขนาด 4) เปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล 5) ศึกษามิติความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี กับการเมืองภาคประชาชน 6) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล และ 7) หาแนวทางการส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ให้เกิดความเข้มแข็งในการร่วมบริหารงานท้องถิ่น ประกอบด้วย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะการวิจัย รายละเอียดมีดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล และเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 440 ตัวอย่าง และ เพื่อรับความคิดเห็น องค์ความรู้และประสบการณ์ตรงจากการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน การสนับสนุนส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ จากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี จำนวน 52 คน

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดกลาง เป็นเพศหญิง มีอายุ 31-40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 51-60 ปี มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งไม่เกิน 5 ปี มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท เป็นตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

2. การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดราชบุรี พบว่า มีการใช้หลักธรรมาภิบาลมีการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ทั้ง 10 หลักธรรมาภิบาลมีการดำเนินงานในระดับมากเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ หลักความเสมอภาค หลักการรับฟังความคิดเห็น หลักการตอบสนอง หลักมุ่งเน้นฉันทามติ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักนิติธรรม หลักการกระจายอำนาจ หลักประสิทธิผล และหลักประสิทธิภาพตามลำดับ

3. การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนที่มีภูมิลำเนาในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนของเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดราชบุรี พบว่า มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และทั้ง 3 ด้านมีการดำเนินงานในระดับปานกลางเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ตามลำดับดังนี้ ด้านการตรวจสอบ ด้านรูปแบบทางการเมืองภาคประชาชน และด้านการเลือกตั้ง

4. การเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี จำแนกตามประเภทและขนาด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี ประเภทและขนาดต่างกัน มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานแตกต่างกัน ดังนี้ 1) ประเภท พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ทั้งในภาพรวม และหลักธรรมาภิบาลย่อยทั้ง 10 หลัก 2) ขนาด พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 จำนวน 2 หลักธรรมาภิบาลย่อยคือ หลักประสิทธิภาพและหลักนิติธรรม

5. การเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ได้แก่ อายุ และวุฒิการศึกษา

6. มิตินความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี กับการเมืองภาคประชาชน

หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี มีความสัมพันธ์กับการเมืองภาคประชาชน ดังนี้ 1) ด้านการตรวจสอบ พบว่า หลักการตอบสนอง หลักการมีส่วนร่วม และหลักนิติธรรม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2) ด้านรูปแบบทางการเมืองภาคประชาชน พบว่า หลักการตอบสนอง และหลักการมีส่วนร่วมมี

ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ด้านการเลือกตั้ง พบว่า หลักนิติธรรม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนกับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า หลักการตอบสนอง และหลักนิติธรรม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายถึงหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ที่มีความสัมพันธ์กับการเมืองภาคประชาชน ในแต่ละด้าน ตามลำดับดังนี้

- 1) ด้านการตรวจสอบ พบว่า หลักการตอบสนอง หลักการมีส่วนร่วม และหลักนิติธรรม มีความสัมพันธ์
- 2) ด้านรูปแบบทางการเมืองภาคประชาชน พบว่า หลักการตอบสนอง หลักการมีส่วนร่วมและหลักมุ่งเน้นฉันทามติ มีความสัมพันธ์ และ
- 3) ด้านการเลือกตั้ง พบว่า หลักนิติธรรม มีความสัมพันธ์ โดยภาพรวมการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย มีความคิดเห็นเหมือนกัน คือ หลักการตอบสนอง และหลักนิติธรรม มีความสัมพันธ์กับการเมืองภาคประชาชน

7. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย พบว่า ในการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี มีปัญหาและอุปสรรค ตามลำดับดังนี้ 1) บุคลากรมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่ได้รับการกระจายอำนาจในหลายเรื่องจากหลายหน่วยงาน และบุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในงาน 2) บุคลากรของท้องถิ่นทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักธรรมาภิบาลที่ชัดเจน 3) ฝ่ายบริหารการเมืองจะมุ่งตอบสนองกลุ่มหวัะแวนของตนเองทำให้ให้ผลจากการบริหารไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน 4) ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของพลเมืองกับ อปท. และให้ความร่วมมือน้อย จะเข้ามามีส่วนร่วมต่อเมื่อตนเองมีส่วนได้ส่วนเสียเท่านั้น 5) การตรวจสอบของ สตง. แต่ละคณะในแต่ละปีมีข้อการตรวจสอบเชิงลึกต่างกัน มีผลทำให้ อปท. เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน และ 6) งบประมาณมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อการพัฒนาในเขตพื้นที่

8. แนวทางการส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี มีแนวทางการส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ใน 3 ด้าน ตามลำดับดังนี้ ด้านรูปแบบทางการเมืองภาคประชาชน โดย 1) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในการประชุม การประชาคม การประชาคม การประชาพิจารณ์ 2) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิและเสรีภาพ

ทางการเมืองการปกครอง 3) การรวมกลุ่มอภิปรายสาธารณะเพื่อประโยชน์สาธารณะ และ 4) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเข้มแข็งซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาการเมืองภาคประชาชนในระดับท้องถิ่นไปสู่ระดับประเทศ ด้านการตรวจสอบ โดย 1) ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามการปฏิบัติงานของ อปท. 2) สนับสนุนภาคประชาชนโดยการตื่นตัวของชุมชนในการตรวจสอบการดำเนินงานของ อปท. และ 3) เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตรวจสอบการใช้งบประมาณของ อปท. และด้านการเลือกตั้ง โดย 1) สนับสนุนการแสดงออกทางการเมืองทางบวกที่เป็นการรวมกลุ่มเพื่อรณรงค์ให้เลือกตั้งคนดีเข้ามาเป็นผู้บริหารท้องถิ่น 2) การใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ 3) การรณรงค์ไม่ซื้อสิทธิไม่ขายเสียง 4) การร่วมเป็นคณะกรรมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น 5) รวมกลุ่มรณรงค์ให้รักษาสิทธิในการตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และ 6) ช่วยสอดส่องกระบวนการเลือกตั้งทุกขั้นตอนเพื่อความบริสุทธิ์ยุติธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

หลักธรรมาภิบาลในมิติของความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี เป็นดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

จากผลการศึกษาพบว่า เป็นไปตามสมมติฐาน ผู้วิจัยขออภิปรายผลดังนี้

เนื่องจากหลักธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 8-9) เสนอเพื่อให้ส่วนราชการต่างๆ นำไปปฏิบัติ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงพยายามดำเนินการตามหลักการดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของ คุณากร กรสิงห์ (2550) ที่ศึกษาวิจัย เปรียบเทียบการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ค่อนข้างมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ กุลวัชร หงษ์คู่ (2553) ที่ศึกษาวิจัย ธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลนครสมุทรสาคร พบว่า บุคลากรภายในเทศบาลนครสมุทรสาคร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีทัศนคติในทางบวกเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมอยู่ระดับเห็นด้วยมาก ดังนั้น เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความตั้งใจที่จะดำเนินการให้องค์กรที่มีธรรมาภิบาล และบุคลากรภายในมีความรู้ความเข้าใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ย่อมส่งผลให้ประชาชนได้รับการบริการที่ดี และมีส่วนร่วมดำเนินการมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Santiso (2001, pp.154-180) ศึกษาเรื่อง ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องของประชาธิปไตยและการบริหาร

จัดการบ้านเมืองที่ดี : ระยะเวลาที่สอง พบว่า ในปี 1990 มีการเริ่มประชาสัมพันธ์ถึงการเกิดภาวะฉุกเฉินของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการนำไปสู่ธรรมาภิบาลทั้งวัตถุประสงค์ของเงื่อนไขในการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งอะไรที่จะทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยดีขึ้นนั้น ในทำนองเดียวกัน Woods (2000, pp.823-841) ได้ศึกษาเรื่อง ความท้าทายของการบริหารจัดการที่ดีสำหรับกองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลก พบว่า IMF และธนาคารโลกได้รับรองธรรมาภิบาล คือกลุ่มของหลักการที่แนะนำวัตถุประสงค์ในประเทศสมาชิก ทั้งมีการจัดตั้งสถาบันองค์กรเสมือนมาตรฐานที่เห็นได้จริง ขณะที่ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB,1995) Kofi Annan (Weiss, 2000) และ โกวิทช์ พวงงาม (2553, หน้า 39) มีความเห็นพ้องกันว่า ธรรมาภิบาลเป็นแนวทางการบริหารงานของรัฐในทุกๆ ด้านโดยชอบธรรมมุ่งความสนใจไปที่องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและก่อให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม สร้างเสริมประชาธิปไตยมีความโปร่งใส ขณะที่ศรีพัชรา สิทธิกำจร แก้วพิจิตร (2551) ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มี 8 ประกอบด้วย ได้แก่ 1) หลักความรับผิดชอบ 2) หลักนิติธรรมและความเสมอภาค 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักความคุ้มค่า 5) หลักความมั่นคง 6) หลักความมีส่วนร่วม 7) หลักคุณธรรมและ 8) หลักการใช้อำนาจหน้าที่ และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า ทั้ง 10 หลักธรรมาภิบาลดี ควรใช้หลักธรรมาภิบาลโดยปราศจากอคติ ยึดเป้าหมายคือประโยชน์สุขของประชาชน

เมื่อพิจารณาเป็นหัวข้อหลักธรรมาภิบาลย่อยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ

1. หลักความเสมอภาค พบว่า มีการใช้หลักความเสมอภาคในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เทศบาล/อบต. ดำเนินการให้บริการโดยไม่แบ่งแยกผู้พิการ รองลงมาคือ เทศบาล/อบต. ดำเนินการให้บริการโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติศาสนาและภาษา สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงาน ก.พ.ร. (2552, หน้า 9-10) ที่กล่าวไว้ว่า ประชาชนควรได้รับการปฏิบัติและได้รับการบริการอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีการแบ่งแยกด้าน ชาย หญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ นอกจากนี้ เทศบาล/อบต. มีความใกล้ชิดกับประชาชนมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า ในการดำเนินงานของ อบต. ให้บริการประชาชนด้วยความเสมอภาคทั่วถึง ทุกคนทุกกลุ่มมีสิทธิเข้าถึงและรับบริการสาธารณะอย่างเท่าเทียมกัน อบต. ให้ความสำคัญในการให้บริการโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด ความเชื่อทางศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ เพศ วัย ระดับการศึกษา ความพิการแม้แต่แรงงานต่างด้าวก็สามารถใช้บริการสาธารณสุข

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เทศบาล/อบต. ดำเนินการให้บริการโดยไม่แบ่งแยกถิ่นกำเนิด สอดคล้องกับมาตรา 1 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้รับรองถึงความเสมอภาคตาม

กฎหมายของประชาชนโดยไม่แบ่งแยกแหล่งกำเนิด เชื้อชาติ หรือศาสนา สาธารณรัฐเคารพต่อความเชื่อของทุกนิกายอันเป็นหลักสำคัญในการปกครองประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า การเข้าไม่ถึงบริการสาธารณะของบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่ไม่สนใจหรือไม่มีความรู้ในกิจกรรม/โครงการของ อปท. และประชาชนผู้รับบริการมีบางรายถือความเป็นส่วนตัวกับนักการเมืองท้องถิ่นขอลัดคิว ดังนั้น บางครั้งการเมืองท้องถิ่นที่การเลือกตั้งผู้บริหารทำให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกในการเลือกตั้ง ผู้บริหารที่ได้รับเลือกตั้งควรคำนึงถึงเรื่องดังกล่าวให้มากขึ้น

2. **หลักการรับผิดชอบ** พบว่า มีการใช้หลักการรับผิดชอบในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เทศบาล/อบต. มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับ Smith (1985,p.1) อธิบายถึงความรับผิดชอบของท้องถิ่นในด้านต่างๆ โดยท้องถิ่นมีหน่วยงานที่เป็นของตนเอง ทำหน้าที่ในการบริหารงานในหน้าที่และความรับผิดชอบ ในขณะที่ ถวิวัติ บุรีกุล และคณะ (2547) ได้ศึกษาเรื่องการวัดระดับการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเพื่อใช้ในการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนด 6 องค์ประกอบหลักของการสำนึกรับผิดชอบ ได้แก่ การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ การมีเป้าหมายที่ชัดเจน การมีระบบติดตามประเมินผล การจัดการกับผู้ไม่มีผลงาน การมีแผนสำรอง และการสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. มีภาระรับผิดชอบตามกฎหมายในการแก้ไขปรับปรุงหรือยกเลิกบทบัญญัติให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ของการทำงานและผลที่เกิดขึ้นแม้กระทั่งผลกระทบที่ตามมาฝ่ายบริหารและบุคลากรต้องมีความสำนึกพร้อมรับผิดชอบต้องยอมรับและแก้ไขทันที รองลงมาคือ เทศบาล/อบต. มีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังที่สถาบันพระปกเกล้า (2548, หน้า 7-19, 7-20) ได้กำหนดตัวชี้วัด การมีเป้าหมายที่ชัดเจน โดยให้หน่วยงานมีการทำเป้าหมายย่อยที่ต้องการบรรลุในการปฏิบัติงาน มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานการจัดทำดัชนีชี้วัดผลการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน และบุคลากรทราบถึงเป้าหมายที่ต้องการบรรลุมีการทำข้อตกลงสองฝ่ายร่วมกันระหว่างหน่วยงานและพนักงาน และทำเป็นข้อตกลงที่ยอมรับกันทั้งสองฝ่าย สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า การดำเนินงานของอปท. ตามเป้าหมายที่สนองต่อความคาดหวังของประชาชนและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ รวมถึงการแก้ไขอย่างเร่งด่วนทันที ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เทศบาล/อบต. มีการรายงานผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมให้ประชาชนทราบอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. มีการรายงานความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน โครงการ กิจกรรม ให้ประชาชนรับทราบ ทั้งทางเว็บไซต์ เอกสารประชาสัมพันธ์ และแจ้งในที่ประชุมประชาคม ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี

ควรมีการกำหนดช่วงเวลาในการรายงานผลการดำเนินงานที่แน่นอน และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างสม่ำเสมอ

3. หลักการตอบสนอง พบว่า มีการใช้หลักการตอบสนองในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เทศบาล/อบต. จัดให้เจ้าหน้าที่บริการประชาชนด้วยความคล่องตัวและรวดเร็ว สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (มาตรา 37) หน่วยงานต้องกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานแต่ละงานและประกาศให้ประชาชนและข้าราชการทราบเป็นการทั่วไป สอดคล้องกับ วิภาส ทองสุทธิ (2551, หน้า 22-27) อธิบายว่า ธนาคารโลกและธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านความสามารถในการตอบสนอง และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า ในการดำเนินงานของ อปท. นั้นมีการวางแผนในองค์กรให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เต็มความสามารถ เต็มใจให้บริการประชาชนเต็มเวลามีประสิทธิภาพ การให้บริการด้วยนโยบาย เทศบาล/อบต. ยึดโดยจัดบุคลากรให้บริการช่วงเวลาพักกลางวันแบบ One Stop Service ทั้งนี้มีการจัดทำคู่มือเพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชน รองลงมาคือ เทศบาล/อบต. สามารถสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อผู้รับบริการซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. ทำงานเชิงรุก เข้าถึงความทุกข์ร้อนของประชาชนโดยต้องรีบขจัดให้หมดทุกข์หรือผ่อนคลายหรือแก้ไขปัญหาลงมือให้ประชาชนด้วยความเร็วหรือรวดเร็วตามเวลาที่กำหนดและบริการทุกกลุ่มคน ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2556) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไว้ว่า ยุทธศาสตร์องค์การสู่ความเป็นเลิศ โดยการยกระดับความโปร่งใสและสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดิน และสอดคล้องกับ ก.พ.ร. (2552, หน้า 8) ที่ได้กำหนดความหมายและความสำคัญของหลักการตอบสนอง ในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้การปฏิบัติงานภาครัฐได้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน กล่าวคือ การให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจรวมถึงการตอบสนองความคาดหวังความต้องการของประชาชนผู้รับบริการและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่าง

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เทศบาล/อบต. สามารถตอบสนองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ด้วยความหลากหลายและมีความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับ (UNDP, 1997) ได้นำเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์มารวมไว้ในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการ โครงสร้างและความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองด้านการตอบสนองโดยสถาบันและกระบวนการดำเนินงานต้องพยายามดูแลเอาใจใส่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ขณะที่ โกวิทย์ กังสนันท์ (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง ธรรมาภิบาลภาครัฐ : รากฐานและความท้าทายต่อรัฐบาลไทย พบว่า หลักการสำคัญที่ท้องถิ่นต้องเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดด้านต่างๆรัฐและรัฐบาลไทยจึงต้องอยู่ภายใต้ความคาดหวังและแรงกดดันจากธรรมาภิบาลซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ประเด็น 1) บทบาทของรัฐบาลใน

กรอบธรรมาภิบาล 2) ความท้าทายด้านความชอบธรรม 3) ความสามารถเชิงนโยบายสาธารณะ 4) การจัดบริการสาธารณะในรูปแบบใหม่ 5) การกระจายอำนาจของรัฐบาลมากขึ้น 6) การเพิ่มภาระหน้าที่ด้านการประสานงานบริการ และ 7) ความท้าทายด้านการจัดการ และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า การทำงานตอบสนองคำสั่งของผู้บังคับบัญชามากกว่าตอบสนองประชาชน ฝ่ายบริหารการเมืองจะมุ่งตอบสนองกลุ่มหัวคะแนนของตนเองโดยไม่คำนึงถึงลำดับความสำคัญของปัญหาทำให้ให้ผลจากการบริหารไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่ว่า ความพยายามของรัฐบาลที่จะส่งเสริมให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีต้นทุนที่ต่ำลง มีการจัดซื้อจัดจ้างที่คุ้มค่างบประมาณที่จ่ายไปกับสามารถตอบสนองความต้องการแก่ประชาชนได้มากขึ้น

4. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ พบว่า มีหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เทศบาล/อบต. ใช้วิธีการประชาคมเพื่อจัดลำดับความจำเป็นเร่งด่วนของโครงการ/กิจกรรมตามงบประมาณที่มีอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ August (1988) Avery, Auvien, Streibal and Weiss (1981) และวันชัย วัฒนศัพท์ (2546, หน้า 2) กล่าวถึงระเบียบทางสังคมจะมีขึ้นมาได้ก็โดยอาศัยกฎธรรมชาติ สิ่งที่เป็นพื้นฐานของระเบียบทางสังคมในการพูดคุยกันซึ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันกำหนดโดยฉันทามติ การทำฉันทามติได้รับความนิยมมากในการนำมาใช้เปลี่ยนแปลงกระบวนการกลุ่มทางสังคม และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อบต. จำกัดด้วยงบประมาณ จึงมีการใช้เสียงข้างมากในแต่ละหมู่บ้านเพื่อจัดลำดับความสำคัญ ซึ่ง อบต. จะจัดทำตามมติข้างมากของแต่ละหมู่บ้าน รองลงมาคือ เทศบาล/อบต. จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีโดยให้ประชาชนร่วมแสดงฉันทามติเพื่อหาข้อสรุป สอดคล้องกับ จารุวรรณ แก้วมะโน (2555, หน้า15-16) เสนอ 5 ขั้นตอนการหาฉันทามติ ได้แก่ 1) นำประเด็นปัญหาที่ได้รับการคัดเลือกทั้งหมดมาอภิปราย 2) อภิปรายถึงความแตกต่างและความคล้ายคลึงของปัญหาและแนวทางแก้ไข 3) นำข้อเสนอที่คล้ายคลึงกันมาผสมผสานกันเพื่อกำหนดแนวทางที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหา 4) การพิจารณาปัญหา 5) การหาฉันทามติ และสอดคล้องกับ ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า ในการดำเนินงานของ อบต. การปฏิบัติงานในองค์กรเป็นลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ แต่หากเกิดความขัดแย้ง นายหรือปลัดใช้วิธีการประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเจรจาหาข้อยุติที่ทุกคนอยู่ร่วมกันได้ และในกรณีของการปฏิบัติงานที่ประชาชนมีส่วนได้ส่วนเสียหรือเกี่ยวข้องจะต้องมีการประชุมประชาชน มีการประชาคมในแต่ละหมู่เสนอโครงการต่างๆ มีการจัดเสวนาในประเด็นปัญหาความต้องการเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ประกอบกับการตรวจสอบท้องถิ่นเกี่ยวกับการส่งเสริมหรือสนับสนุนเพื่อดำเนินการด้านการแก้ไขปัญหา

การทุจริตคอร์รัปชัน โดยมีการแต่งตั้งประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดซื้อ จัดจ้างโดยผ่านประชาคม หน่วยตรวจสอบของจังหวัด/อำเภอ ดำเนินการตรวจสอบบัญชีรายงานทางการเงินและการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เทศบาล/อบต. จัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ สอดคล้องกับ วันชัย วัฒนศัพท์ (2546, หน้า 3) เสนอแนะให้มีกระบวนการเจรจาโต้เถียงเพื่อสร้างฉันทามติโดยมีขั้นตอน นับตั้งแต่การเลือกคนกลาง เลือกหรือกำหนดสถานที่เจรจา กำหนดเวลาเรียนรู้ในกระบวนการร่วมกัน สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า มีความขัดแย้งระหว่างผู้เสียประโยชน์กับผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติงาน มีข้อขัดแย้งของกลุ่มต่างๆ ทั้งบุคคลต่อบุคคล หรือกลุ่มที่เสียผลประโยชน์จากการดำเนินงานของ อบต. ประชาชนบางส่วนยังไม่ให้ความสำคัญในการแสดงความคิดเห็นและบางครั้งมีผู้ไม่ยอมรับความคิดเห็นส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับ มนต์ สุวรรณ เอกมล สายจันทร์ และไพสิฐ พาณิชย์กุล (2546) ผลการวิจัย เรื่อง การตรวจสอบขององค์กรภาคประชาชนในระบบการบริหารงานและกิจการสาธารณะของท้องถิ่น พบว่า ก่อนการประชุมทุกครั้งจะต้องเปิดเผยหรือแจ้งวาระการประชุมล่วงหน้าผ่านสื่อต่างๆ หรือติดประกาศในที่ชุมชนให้ประชาชนในหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้ทราบโดยทั่วกัน รวมทั้งเมื่อเสร็จสิ้นการประชุมแล้วต้องจัดทำสรุปรายงานผลการประชุมแต่ละครั้งติดประกาศในที่ชุมชนให้ประชาชนทราบภายในระยะเวลาอันสมควร

5. หลักการมีส่วนร่วม พบว่า มีการใช้หลักการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เทศบาล/อบต. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิดและเสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2556, หน้า 22-23) การมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือการให้ข้อมูลต่อสาธารณะชน และให้สาธารณะชนได้แสดงความคิดเห็นต่อโครงการและการตัดสินใจต่างๆ ของรัฐบาล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้แสดงความคิดเห็นร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ติดตามตรวจสอบด้วยสอดคล้องกับ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2544, หน้า 37) อานันท์ ปันยารชุน (2544, หน้า 16-17) บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2544, หน้า 24-25) และอรรถ ก๊กผล (2547, หน้า 18-19) มีความเห็นพ้องกันว่า การมีส่วนร่วมโดยวางอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ข้อมูล และจะไม่มีใครได้ตามที่ต้องการทั้งหมด การมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องเป็นการจัดตั้งขึ้นเองโดยประชาชนทั้งในระดับบุคคลไปจนถึงองค์กร ซึ่งมีศักยภาพในการเข้าไปร่วมตัดสินใจหรือคานการตัดสินใจในเรื่องที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะ โดยมีเทคนิคในการบริหารจัดการเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง การมีทักษะในการจัดซื้อจัดจ้างโดยสันติวิธีย่อมเป็นสิ่งจำเป็น และยังขึ้นอยู่กับลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ประชาชนเข้าร่วมบนพื้นฐานของความเสมอภาคเสรีภาพโดยไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่า โดยสอดคล้องกับ บุญบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี (2550, หน้า 20-21) กล่าวถึงการมี

ส่วนร่วม (Participation) ในการเสริมสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของกระทรวงมหาดไทย ว่าเป็นการมีส่วนร่วมของทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและพลังการทำงานที่สอดคล้องกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการให้บริการประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ ฌูว์ทริ อีรารังค์กุล (2556) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับทราบข้อมูลข่าวสารหลายช่องทาง ทั้งทางเว็บไซต์ ผู้รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการต่างๆ รองลงมาคือ เทศบาล/อบต. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ทำความเข้าใจในประเด็นปัญหา สอดคล้องกับ Hilliard and Kemp (1999) เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มากขึ้นจะช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น สมฤดี นิโครวัฒน์ยิ่งยง (2545, หน้า 306-308) และพิภพ ธงไชย (2544, หน้า 240) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การมีส่วนร่วมเป็นการป้องกันและตรวจสอบการฉ้อราษฎร์ที่อาจเกิดขึ้นได้จากความไม่ชอบมาพากลในการใช้อำนาจแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องหรือการคัดค้านกรณีที่มีการกระทำอันมิชอบหรือขัดต่อศีลธรรมซึ่งอาจมีผลกระทบต่อพื้นที่ส่วนบุคคลและผลประโยชน์สาธารณะ เพื่อป้องกันมิให้การฉ้อราษฎร์บังหลวงได้โดยง่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. เชิญประชาชนให้มีส่วนร่วมในการรับรู้เพื่อทำความเข้าใจในประเด็นปัญหาสาธารณะกรณี True Move ขอดัดตั้งเครือข่ายสัญญาณ หรือกรณีประชาชนสูบน้ำเข้าบ่อทำให้ถนนพัง ปัญหาฟาร์มหมู ซึ่งต้องจัดประชาคมเพื่อแสดงผลกระทบ โดยประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา

ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เทศบาล/อบต. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1977, pp.219-222) กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วม ว่าการมีส่วนร่วมในการประเมินผลซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะคล้ายคลึงกับ Arnstein (1969, pp.216-224) ซึ่งได้เสนอตัวแบบขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมืองว่าแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตามลำดับ ได้แก่ 1) ขั้นการควบคุม 2) ขั้นรักษา 3) ขั้นการให้ข้อมูล 4) ขั้นการรับฟังความคิดเห็น 5) ขั้นการปรึกษาหารือ 6) ขั้นการเป็นหุ้นส่วน 7) ขั้นมอบหมายอำนาจ และ 8) ขั้นอำนาจพลเมือง ซึ่งสอดคล้องกับ มนูญ จันท์สมบูรณ์ (2550, หน้า 97) โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคล การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานได้

ตลอดทุกโครงการ โดยเฉพาะโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชนต้องให้ประชาชนได้ออกความคิดเห็นรับรู้ข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน อปท. ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการ เป็นคณะกรรมการเปิดของเสนอราคา ตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง

6. หลักความโปร่งใส พบว่า มีการใช้หลักความโปร่งใสในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เทศบาล/อบต. ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอันไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี สอดคล้องกับหลักการที่ 6 ของกระบวนการตัดสินใจโดยฉันทามติของวันชัย วัฒนศัพท์ (2546, หน้า 2-3) คือ Equal Opportunity ทุกกลุ่มต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องและมีโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพตลอดกระบวนการ และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 คือการให้ความช่วยเหลือประชาชนชุมชนและองค์กรภาคประชาสังคม ให้สามารถใช้สิทธิตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญทั้งในการรับทราบและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการมีส่วนร่วมใน การกำหนดนโยบายการวางแผนด้านต่างๆ ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น รองลงมาคือเทศบาล/อบต. มีกระบวนการปฏิบัติงานเปิดเผยตรงไปตรงมาสามารถชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย ดังที่ อรพิน สพโชคชัย (2541) ได้สังเคราะห์ถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ว่า กลไกที่มีความสุจริตและโปร่งใสซึ่งรวมถึงการมีระบบกคึกษาและการดำเนินงานที่เปิดเผยตรงไปตรงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงและได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเสรี เป็นธรรมถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและรับรู้การทำงานของ อปท. โดย อปท. เชิญประชาชนให้เข้าร่วมประชุมสภา ร่วมการประชุมเป็นกรรมการเปิดของเสนอราคา กรรมการตรวจการรับ ภาคประชาชนสามารถขอทราบข้อมูลตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินงาน แล้วยังมีคู่แข่งทางการเมืองที่ไม่ได้รับการเลือกตั้งคอยตรวจสอบอย่างใกล้ชิดเพื่อความโปร่งใสและให้เกิดประโยชน์สาธารณะสูงสุดแก่ประชาชน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เทศบาล/อบต. ให้ประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า การดำเนินงานของ อปท. ทุกขั้นตอนเปิดเผยตรงไปตรงมา และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ ทั้งก่อนดำเนินงาน ขณะดำเนินงานและงานเสร็จสิ้นแล้ว อาจเพราะขั้นตอนต่างๆ มีรายละเอียดที่ประชาชนอาจไม่ทราบ จึงส่งผลให้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

7. หลักนิติธรรม พบว่า มีการใช้หลักนิติธรรมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เทศบาล/อบต. มีการดำเนินการโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ จันจิรา เอี่ยมมยุรา (2552, หน้า 1) ที่ว่า หน่วยงานของรัฐต้องยอมตนอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายและยอมผูกพันการกระทำใดๆ ของตนกับกฎเกณฑ์ของกฎหมาย ซึ่งส่วนหนึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพต่างๆ ของประชาชนเอาไว้ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า ในการดำเนินงานของ อปท. โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของทุกคนอย่างยุติธรรม เสมอภาค รองลงมาคือเทศบาล/อบต. มีการดำเนินการตามกฎระเบียบข้อบังคับกับประชาชนอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. ใช้ในการตราข้อบังคับกฎ ระเบียบ เพื่อบังคับใช้ในพื้นที่อย่างทั่วถึง

ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือเทศบาล/อบต. จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้กฎหมายระเบียบและข้อบังคับ ดังนั้น ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดราชบุรี ควรเพิ่มกิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้กฎหมายระเบียบและข้อบังคับมากยิ่งขึ้น

8. หลักการกระจายอำนาจ พบว่า มีการใช้หลักการกระจายอำนาจในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เทศบาล/อบต. มุ่งเน้นสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนที่มารับบริการ สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่มุ่งให้ประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญเป็นหัวใจของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่เพราะประชาชนมีฐานะของการเป็นพลเมืองและการเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญ การให้บริการกับประชาชนจึงต้องเป็นไปเพื่อให้ประชาชนมีความพึงพอใจและมีความสุขเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. สนับสนุนงบประมาณพร้อมให้ความรู้ และพยายามให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อจัดการปัญหาในชุมชนของตนเองก่อน หากประชาชนต้องการทราบหรือตรวจสอบข้อมูลสามารถดำเนินการได้ อปท. มุ่งเน้นความพึงพอใจของประชาชน รองลงมาคือ เทศบาล/อบต. มีการปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ และมีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็น เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและสะดวกรวดเร็วในการให้บริการประชาชน มีระบบการทำงานแทนกันได้โดยมีการรับทราบงานและมีการติดตามตรวจสอบการสั่งการ โดยมีการประชุมทุกเดือน เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงานและปรับปรุงอยู่เสมอ

ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือเทศบาล/อบต. มีการกระจายอำนาจสู่ภาคเอกชนในการเป็นผู้ให้บริการสาธารณะ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า ในส่วนของการจัดซื้อจัดจ้าง อปท. กระจายอำนาจไปยังภาคเอกชน ซึ่งปฏิบัติตามระเบียบของกรมบัญชีกลางโดยเปิดเผย และเปิดให้แข่งขันอย่างเสรีโดยยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งปัจจุบันยังคงเป็นเรื่องยาก เนื่องจากข้อจำกัดต่างๆ ทางด้านระเบียบกฎหมาย นอกจากนี้ยังรวมถึงความพร้อมของเอกชนในการร่วมดำเนินงานให้บริการสาธารณะในท้องถิ่น

9. หลักประสิทธิผล พบว่า มีการใช้หลักประสิทธิผลในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เทศบาล/อบต. มีการดำเนินงานที่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. มีการพัฒนา

ศักยภาพของบุคลากรทุกระดับ โดยให้ทำงานตามศักยภาพ เน้นสมรรถนะในการทำงานใช้คนให้ถูกกับงาน ทำงานให้เต็มที่ งาน/โครงการสำเร็จตามเป้าหมาย มีระบบการทำงานที่เป็นมาตรฐาน รองลงมาคือเทศบาล/อบต. มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐานและเทศบาล/อบต. มีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า มีการติดตามประเมินผล การปฏิบัติงานและประเมินความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อท้องถิ่นและประโยชน์สุขแก่ประชาชน

ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เทศบาล/อบต. มีผลการปฏิบัติงานในระดับชั้นนำของจังหวัด ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า การบริหารงานของ อบต. ยังมีการทำข้อตกลงระหว่างผู้บริหารกับหัวหน้าส่วนงานในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีเงินโบนัสเป็นรางวัลจูงใจ ในส่วนนี้ผู้ตอบแบบสอบถามอาจมีความเข้าใจในคำว่า “ระดับชั้นนำของจังหวัด” ต่างกัน จึงคิดเห็นต่างกัน

10. หลักประสิทธิภาพ พบว่า มีการใช้หลักประสิทธิภาพในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เทศบาล/อบต. มีวิธีการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม สอดคล้องกับการประเมินสถานะแวดล้อม (SWOT) ของจังหวัดราชบุรี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี (องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี, 2557, หน้า 26-31) ที่มีจุดแข็งคือ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นมากถึง 112 แห่งครอบคลุมทั้งจังหวัด และมีความพร้อมในด้านงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ เครื่องจักรขนาดใหญ่ สามารถรองรับการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ได้ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า การดำเนินงานของ อบต. ได้กำหนดเป้าหมายและระยะเวลาแล้วเสร็จตามแผนงาน/โครงการ มีการกำหนดตัวชี้วัดของโครงการ แต่ยังคงตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ไม่ครบร้อยเปอร์เซ็นต์ เนื่องจากงบประมาณมีน้อย แต่ประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากการบริการ โครงสร้างพื้นฐานอย่างเต็มที่ รองลงมาคือ เทศบาล/อบต. มีวิธีการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่แต่ละงานอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ สำนักงาน ก.พ.ร. (2552, หน้า 8) ที่ว่า การออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสม ให้องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุนแรงงานและระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อบต. ได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้มีความกระตือรือร้นในการทำงานโดยให้โอกาสในการศึกษาอบรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่องค์กรและการบริการประชาชน

ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เทศบาล/อบต. มีวิธีการบริหารจัดการที่ส่งผลให้องค์กรประหยัดเวลา ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า มีการให้บริการแบบ One Stop Service โดยลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและแสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ประชาชนรับทราบ งานทุกอย่างทำให้เสร็จทันกำหนด บริการรวดเร็วด้วยมิตรไมตรี ประชาชนสะดวกประหยัดเวลา ในเรื่องดังกล่าวประชาชนอาจไม่เข้าใจว่าประหยัดเวลา

สมมติฐานข้อที่ 2 ประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี มีระดับการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก

จากผลการศึกษาพบว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เพราะกลุ่มตัวอย่างมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เป็นดังนี้

1. ด้านการตรวจสอบ จากผลการศึกษาในภาพรวม ประชาชนมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเทียบกับงานวิจัยของ มนัส สุวรรณ เอกมล สายจันทร์และ ไพสิฐ พาณิชย์กุล (2546) ที่ศึกษาการตรวจสอบขององค์กรภาคประชาชนในระบบการบริหารงานและกิจการสาธารณะของท้องถิ่น พบว่า ประชาชนที่ใช้สิทธิเพื่อเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายยังมีจำนวนค่อนข้างน้อย จะเห็นได้ว่าเมื่อเวลาผ่านไป 10 กว่าปี ประชาชนมีความตื่นตัวมากขึ้น เนื่องจากช่องทางการเข้าถึงข่าวสารต่างๆ สะดวกมากขึ้น สอดคล้องกับ Williamson (1996) อธิบายว่า การใช้อำนาจนี้เชื่อมโยงถึงระบบตรวจสอบความรับผิดชอบและการควบคุม ทั้งในการจัดตั้งระดับสากลและท้องถิ่น ในโครงสร้างบรรทัดฐานและการปฏิบัติที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงการใช้อำนาจนั้นจะเน้นระบบการควบคุมโดยตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Grindle (2007, pp.145-163) ที่ศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของญี่ปุ่น ที่ว่า ช่องทางการสื่อสารทางการเมือง ระบบเครือข่ายสารสนเทศ (Internet) มีอิทธิพลต่อการระดมในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง สื่อสารมวลชนหรือการลงโฆษณาและการจัดให้มีเวทีสาธารณะ ก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ที่ยังไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเนื่องจากประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจว่าตนเองมีสิทธิในการตรวจสอบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังที่ว่า รัฐควรจะดำเนินการในสิ่งต่อไปนี้ รมรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ของประชาชน โดยเฉพาะในสิทธิที่เกี่ยวกับเรื่องของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการจัดการทรัพยากร สิทธิในการจัดการศึกษาและวัฒนธรรม สิทธิในการเสนอข้อบังคับท้องถิ่น สิทธิในการเสนอให้ถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้ง สิทธิในการรับรู้ข่าวสารและอื่นๆ เมื่อประชาชนรู้และตระหนักถึงสิทธิของตนเองแล้วอาจนำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ตามความสนใจ

เมื่อพิจารณาจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาล/อบต. โดยความตื่นตัวของชุมชนหรือภาคประชาชน ดังที่ มนัส สุวรรณ และคณะ (2546, หน้า 137-154) อธิบายไว้ว่า รูปแบบของการตรวจสอบโดยประชาชนที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ หรือความตื่นตัวของภาคประชาชน ซึ่งอาจเป็นการดำเนินการโดยปัจเจกบุคคลกลุ่มต่างๆ ชุมชนท้องถิ่นโดยรวม

สื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชนและอื่นๆ ในขณะที่ สมบูรณ์ ศิริประชัย (2542, หน้า 9-10) อธิบายถึงการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยระบบการคลังและงบประมาณจะต้องมีความโปร่งใสตรวจสอบได้มีระบบบัญชี ระบบการตรวจสอบและรายงานผลที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสากล มีการขจัดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับธนาคารโลกและธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย ซึ่งสอดคล้องกับ Shimomura (2003, pp.19-25) ได้ศึกษาบทบาทของการบริหารงานท้องถิ่นในเอเชีย พบว่า กรณีประเทศไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวโน้มที่มีรายได้และงบประมาณเพิ่มมากขึ้น แต่ก็มีปัญหาการใช้งบประมาณไปเพื่อประโยชน์ของผู้บริหารเองและมีการแสวงหาผลประโยชน์จากงบประมาณในทางมิชอบ และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. สนับสนุนภาคประชาชนโดยการตื่นตัวของชุมชนในการตรวจสอบการดำเนินงานของ อปท. การเป็นตัวแทนชุมชนเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง รวมทั้งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในนโยบายของรัฐมากขึ้น ทำให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวเพิ่มขึ้น เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้นเพื่อลดความขัดแย้ง (องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี, 2557, หน้า 26-31) รองลงมาคือ เข้าร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาล/อบต. โดยการใช้กฎหมายหรือระเบียบ ดังประเด็นที่สองที่ มนัส สุวรรณ และคณะ (2546, หน้า 137-154) กล่าวไว้ว่า ประชาชนตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาล/อบต. โดยความตื่นตัวของชุมชนหรือภาคประชาชนและสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามการปฏิบัติงานของ อปท. ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานการใช้งบประมาณ

ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เข้าร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาล/อบต. โดยความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง ดังที่ มนัส สุวรรณ และคณะ (2546, หน้า 137-154) อธิบายไว้ว่า ประชาชนร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาล/อบต. โดยความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การตรวจสอบโดยภาคประชาชนในสามประเด็นนั้น เป็นรูปแบบการตรวจสอบ ดังนี้

- 1) รูปแบบของการตรวจสอบโดยประชาชนที่กำหนดรูปแบบหรือกระบวนการไว้อย่างชัดเจน เป็นกฎหมายหรือระเบียบที่ต้องปฏิบัติตาม
- 2) รูปแบบของการตรวจสอบโดยประชาชนที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติหรือความตื่นตัวของภาคประชาชน ซึ่งอาจเป็นการดำเนินการโดยปัจเจกบุคคล กลุ่มต่างๆ ชุมชนท้องถิ่นโดยรวมสื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชนและอื่นๆ และ
- 3) รูปแบบของการตรวจสอบโดยประชาชนที่เกิดจากการสร้างความร่วมมือในการทำงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนหรือองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่นนั้น ซึ่งนำไปสู่การตรวจสอบในทางอ้อมโดยปริยาย ในทำนองเดียวกันสุรศักดิ์ โปประสี (2553) ศึกษาเกี่ยวกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้มีการตรวจสอบการทำงานขององค์กรโดยภาคประชาชนอย่างใกล้ชิดอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ

ธีรยุทธ บุญมี (2541) ได้อธิบายแนวคิดรัฐธรรมนูญว่า เป็นหุ้นส่วนกันในการบริหารและปกครองประเทศโดยรัฐ ประชาชนและเอกชน ซึ่งขบวนการนี้จะก่อให้เกิดความเป็นธรรม ความโปร่งใส ความยุติธรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนดีซึ่งแนวคิดนี้เกิดจากที่เห็นว่า ระบบราชการล่าช้า ทุกส่วนต้องการการปฏิรูปต้องมีการปรับโครงสร้างราชการให้ดีขึ้น ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น และต้องการให้มีการตรวจสอบโดยสื่อมวลชนและนักวิชาการ

2. ด้านรูปแบบทางการเมืองภาคประชาชน พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Norris (2000) ที่ศึกษาผลกระทบของการสื่อสารทางการเมืองในยุคประชาธิปไตยหลังยุคอุตสาหกรรม พบว่า การสื่อสารทางการเมืองเช่น หนังสือพิมพ์ ข่าวโทรทัศน์ และระบบเครือข่ายสารสนเทศ (Internet) จะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมืองและการระดมทางการเมืองโดยมีผลทำให้คนรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงขึ้นและส่งผลเอื้อต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้นด้วย และสอดคล้องกับ ศรีณยู หมั่นทรัพย์ (2550) ศึกษาเรื่องการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง:ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง พบว่า การเมืองภาคพลเมืองที่มีประสิทธิภาพมีคุณภาพและมีความกระตือรือร้น ดังนั้นการพัฒนาคนและการสร้างพลเมืองต้องใช้เวลาอย่างต่อเนื่อง และสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการพัฒนาพลเมือง ดังที่ ณรงค์ บุญสวยขวัญ (2550) ศึกษาการปฏิบัติการของกลุ่มองค์กรขบวนการประชาสังคมชนบทไทยกับนัยยะของการเมืองภาคพลเมือง พบว่า ปฏิบัติการของประชาสังคมในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเป็นการทำแทนมากกว่าการทำทนายหรือเผชิญหน้า บทบาทการทำแทนจึงโดดเด่นแม้ว่าในบางกิจกรรมของการปฏิบัติอาจจะก้าวล่วงไปในการทำทนายหรือเผชิญหน้า แต่ก็ยังมีการปฏิบัติในส่วนการขัดขวางหรือต่อต้านมีบทบาทน้อยมาก ดังนั้นปฏิบัติการของกลุ่มองค์กรขบวนการในพื้นที่แห่งนี้จึงมีลักษณะปฏิสัมพันธ์เชิงประสานมากกว่าบทบาทของการทำแทน ในขณะที่รัฐหรือราชการอ่อนแอที่จะปฏิบัติการจึงให้มีประสิทธิภาพ บทบาทการทำแทนจึงเป็นเหมือนกับเป็นการสมยอมของรัฐ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเข้าร่วมกิจกรรมของการประชาคมหมู่บ้านหรือของกลุ่มองค์กรต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และกำหนดข้อตกลงร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงมหาดไทย (2544) ที่ว่าการประชาคม เป็นรูปแบบปฏิบัติการเชิงประสานหรือปฏิสัมพันธ์ทางบวกที่เป็นไปตามการสั่งการของรัฐไทยให้มีรูปแบบประชาคมระดับต่างๆ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่น เช่น ประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบล ประชาคมอำเภอ และประชาคมจังหวัด สอดคล้องกับประภาส ปันตบแต่ง (2551, หน้า 96-102) ได้ศึกษาขบวนการ “สมัชชาคนจน” พบว่ามีการจัดโครงสร้างเป็นแบบเครือข่ายสร้างกลไกตัดสินใจแบบเสมอหน้ากัน สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร และแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในการประชุม การประชาคม และสอดคล้องกับงานของ ณรงค์

บุญสวยขวัญ (2549, หน้า 238-240) พบว่า การประชุมเป็นรูปแบบที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิก รองลงมาคือ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการประชามติ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจของเทศบาล/อบต. ดังที่ Charney (1998) อธิบายว่า การมี “กิจกรรมต่อเนื่อง” มีความสำคัญ เพราะวาทกรรมคือ เครื่องมือหรือสื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกันและเป็นพื้นที่สาธารณะที่สมาชิกสามารถเข้าถึงได้หรือกิจกรรมเป็นแหล่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่าการประชาสัมพันธ์ ซึ่งประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามการปฏิบัติงานของ อบต. ดังที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 144 บัญญัติว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมาชิกวุฒิสภาสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เข้าร่วมกลุ่มเคลื่อนไหว กดดันเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มและส่วนรวม โดยการเข้าร่วมกลุ่มเคลื่อนไหว ส่วนใหญ่เกิดจากการเสียผลประโยชน์ในเรื่องต่างๆ ดังที่ Starkey (1997, p.14) กล่าวว่า การเชื่อมโยงเครือข่ายเป็นการรวมกลุ่มของปัจเจกบุคคลหรือองค์กรที่มีลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ คือ “ความสมัครใจ” หรือความเป็นอิสระในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศและกิจกรรมร่วมกัน ขณะที่ Gerlach (1999, pp.89-90) อธิบายว่า การเชื่อมโยงเครือข่ายจะต้องมาจากสมาชิกที่มีทัศนคติ ค่านิยม หรือมีความรู้ความเข้าใจร่วมกัน หรือมีอัตลักษณ์ร่วมกัน ในทำนองเดียวกัน เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2553) อธิบายไว้ว่า การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนยังไม่อาจจะถ่วงดุลอำนาจรัฐและกำหนดขอบเขตอำนาจทุนได้ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า การรวมกลุ่มทางลบ นายกต้องเจรจาขอทราบเหตุผลถ้าเป็นเป็นประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนจะได้รับการสนับสนุน ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ก็มีบ้าง เช่น การเคลื่อนไหวของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้า การรวมกลุ่มเพื่อประโยชน์ทางสาธารณะ กรณีการรวมกลุ่มเพื่อขอให้ปิดโรงงานที่ปล่อยน้ำเสียจนทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

3. ด้านการเลือกตั้ง พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ดังที่ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2539, หน้า 12) อธิบายว่า การเลือกตั้งเป็นสิทธิทางการเมืองขั้นมูลฐานของประชาชนตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย ที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครอง โดยการพิจารณาเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งไปทำหน้าที่แทนตน เพื่อมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชนซึ่งเป็นกระบวนการทางนิติบัญญัติ รวมทั้งการเข้าไปทำหน้าที่รัฐบาลบริหารประเทศให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน โดยสอดคล้องกับ Conway (2000) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนอเมริกันในเชิงพหุมิติ เกี่ยวกับปัจจัยด้าน

สื่อสารมวลชน (Mass Media) พบว่า การกระจายเสียง การช่วยอุดหนุนในการลงโฆษณาและการจัดให้มีเวทีสาธารณะปราศรัยตอบโต้กันระหว่างผู้เข้าแข่งขันทางโทรทัศน์โดยเฉพาะในช่วงของการเลือกตั้งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในการเลือกผู้แทนของประชาชนมากกว่าปกติ และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. สนับสนุนการแสดงออกทางการเมืองทางบวก ที่เป็นการรวมกลุ่มเพื่อรณรงค์ให้เลือกตั้งคนดีเข้ามาเป็นผู้บริหารท้องถิ่น การใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ การรณรงค์ไม่ซื้อสิทธิ ไม่ขายเสียง การร่วมเป็นคณะกรรมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น รวมกลุ่มรณรงค์ให้รักษาสิทธิในการตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การเป็นหูเป็นตาช่วยสอดส่องกระบวนการเลือกตั้งทุกขั้นตอนเพื่อความบริสุทธิ์ยุติธรรม ในทำนองเดียวกันสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2551) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาการของหลักกฎหมายเลือกตั้งของประเทศไทยและต่างประเทศผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาของหลักกฎหมายเลือกตั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของการเลือกตั้งเริ่มตั้งแต่กฎหมายเลือกตั้งฉบับแรกคือ พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 ต่อมาจนถึงฉบับปัจจุบันซึ่งมีการพัฒนาตามลำดับ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้ผู้ไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ต้องเสียบางอย่าง เช่น การลงสมัครรับเลือกตั้ง ประชาชนจึงมีความตื่นตัวดังที่ วรเจตน์ ภาคีรัตน์ (2542, หน้า 95) อธิบายว่า การเลือกตั้งเป็นไปอย่างเสรีกล่าวคือต้องไม่ยอมให้มีการใช้สิทธิพลข่มขู่ บังคับ ชูเจี๊ยะโดยผิดกฎหมายนอกจากนี้แล้วการใช้สิทธิเลือกตั้งในรัฐเสรีนิยมประชาธิปไตยจะต้องเป็นไปโดยลับซึ่งหมายความว่า การตัดสินใจของผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต้องไม่สามารถถูกตรวจสอบได้โดยบุคคลอื่น หลักการใช้สิทธิเลือกตั้งที่ต้องเป็นไปโดยลับนี้ย่อมมีผลเป็นการสนับสนุนหลักการใช้สิทธิเลือกตั้งโดยเสรีด้วย สอดคล้องกับ ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2535, หน้า 11) กล่าวว่า ประชาชนที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นพวกที่มีอิสระเสรีภาพในการแสดงออกถึงพฤติกรรมของตนเองอย่างเต็มที่ ส่วนประชาชนที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะต้องการแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ที่เป็นทรัพย์สินบริการ ความสะดวกสบายหรือการได้รับการยอมรับความเป็นพวกเดียวกัน จึงเป็นพวกที่ไม่มีอิสระเสรีภาพในการลงคะแนนเสียง จึงมีการซื้อขายเสียงกันขึ้นในประชาชนกลุ่มดังกล่าวซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฉัตรกร วิทิตานนท์ และธีรวัฒน์ ปาระมี (2555, หน้า 36) เห็นว่าการเลือกตั้งถือเป็นสิทธิทางการเมืองขั้นมูลฐานของประชาชน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นกิจกรรมที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย ที่จะแสดงเจตจำนงเลือกสรรผู้ปกครอง หรือแนวนโยบายสาธารณะ และสร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้ปกครอง และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. มีข้อเสนอแนะให้ประชาชนตระหนักในหน้าที่ความเป็นพลเมือง ประชาชนคิดว่าการเลือกตั้งแล้วจบซึ่งความเป็นจริงเป็นเพียงการเริ่มต้น รองลงมา คือตรวจบัญชีรายชื่อว่าตนเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ก่อนการเลือกตั้งทางหน่วยงานที่รับผิดชอบจะปิดประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ซึ่งสะดวกในการตรวจสอบ ดังที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2550 (หมวด 7) ให้อำนาจแก่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง โดยจำแนกตามกิจกรรมการมีส่วนร่วมก่อนการเลือกตั้ง ได้แก่ 1) ตรวจบัญชีรายชื่อว่าตนเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ 2) ตรวจสอบพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง 3) ร่วมรณรงค์เลือกตั้ง 4) ฟังการปราศรัยนโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมือง 5) สอดส่องดูแลพฤติกรรมที่มิชอบ 6) ศึกษาประวัติผู้สมัคร 7) ให้การศึกษาแก่ประชาชน และ 8) การต่อรองนโยบายของพรรคการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับ ลิจิต ธีรเวคิน (2541, หน้า 332) วัชรวิชัยสาร (2541, หน้า 8-9) และกระมล ทองธรรมชาติ และคณะ (2541, หน้า 1) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้ ได้แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง อันเป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชน เป็นกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อไปทำหน้าที่แทนชุมชน ในรัฐสภาซึ่งจะต้องมีการรณรงค์หาเสียงการชักจูงผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงให้คล้อยตามกับนโยบายที่เสนอหรือข้อสัญญาที่เสนอเพื่อจะได้รับการลงคะแนนเสียงและยังสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า มีการสนับสนุนการรวมกลุ่มรณรงค์ให้รักษาสิทธิในการตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งสะดวกในการตรวจสอบ

ข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การแสดงพลังกลุ่มถอดถอนนักการเมืองถ้าพบว่ามีกรกระทำโดยมิชอบ ดังที่ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 286 ที่เปิดช่องให้ประชาชนใช้สิทธิเข้าชื่อถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้งสามในสี่ของจำนวนประชาชนที่มาลงคะแนนที่มาใช้สิทธิสามารถลงมติเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ประชาชนเห็นว่าไม่สมควรที่จะดำรงตำแหน่ง แม้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการถอดถอนดังกล่าวจะประกาศใช้มากกว่า 3 ปีแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2542 แต่ก็ยังไม่เคยมีท้องถิ่นใดได้ทำการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเลย จุดนี้นักวิเคราะห์หลายคนตั้งข้อสังเกตว่าหลักเกณฑ์ในการถอดถอนนั้นปฏิบัติได้ยากเพราะกฎหมายกำหนดให้ประชาชนต้องมาใช้สิทธิลงมติกว่ากึ่งหรือมากกว่าร้อยละห้าสิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และสามารถในสี่ของร้อยละห้าสิบดังกล่าวจึงจะถอดถอนได้ หากไม่มีการแก้ไขกฎหมายในประเด็นนี้แนวโน้มที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองว่าด้วยการถอดถอนคงเกิดขึ้นได้ยาก และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2550 (หมวด 7) ให้อำนาจแก่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงในกิจกรรมการมีส่วนร่วมหลังการเลือกตั้ง ได้แก่ 1) ติดตามผลการเลือกตั้ง 2) ติดตามผลการใช้สิทธิเลือกตั้ง 3) ติดตามการจัดตั้งรัฐบาล 4) ติดตามตรวจสอบการทำงานของผู้แทนที่เราเลือก และ 5) แสดงพลังกลุ่มถอดถอนนักการเมือง

ถ้าพบว่ามี การกระทำโดยมิชอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า อปท. สนับสนุนการแสดงออกทางการเมืองทางบวก แต่ถ้าเป็นการรวมกลุ่มทางลบ นายกตัญญูเจราจาขอทราบเหตุผลก่อนในท้องถิ่นการแสดงพลังกลุ่มถอดถอนนักการเมืองจะมีน้อยเนื่องจากประชาชนเห็นว่าทางราชการมีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องนี้อยู่แล้ว

สมมติฐานข้อที่ 3 ประเภทและขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ที่ต่างกัน มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานแตกต่างกัน จากผลการศึกษา พบว่า

1. ประเภท ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างที่มีประเภทต่างกัน มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานแตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเนื่องมาจากประเภทเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีระเบียบข้อบังคับ และสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ต่างกันจึงส่งผลต่อการดำเนินงานให้มีความแตกต่างกัน

2. ขนาด ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดต่างกัน มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างอาจมองว่าหลักธรรมาภิบาลทั้ง 8 หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับฟังความคิดเห็น หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นฉันทามติ อปท. ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง หรือขนาดเล็ก ก็ดำเนินการเหมือนกัน ยกเว้น หลักประสิทธิภาพและหลักนิติธรรม ที่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสาร ประชาสัมพันธ์จากช่องทางต่างๆ ที่ อปท. ใช้สื่อสารกับประชาชน เช่นกำหนดการเริ่มและแล้วเสร็จของโครงการ การชำระภาษี เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ที่มีประเภทต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของ อปท. โดยภาพรวมแตกต่างกัน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของ อปท. โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพงษ์ ปานจันทร์ (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครปฐม พบว่า ทั้งประชาชนและพนักงานของเทศบาลตำบลมีความเห็นตรงกันว่า การบริหารงานของเทศบาลตำบลในการให้บริการสาธารณะ ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตมีประสิทธิผลมากในตนเองเดียวกัน วระชาติ ทนังผล (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนจังหวัดพังงา พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนจังหวัดพังงาอยู่ในระดับสูง

สมมติฐานข้อที่ 4 ข้อมูลส่วนบุคคลที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแตกต่างกัน

1. เพศ ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักหลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นฉันทามติ เป็นหน้าที่ของ อปท. ยกเว้น หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส และหลักนิติธรรม ที่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ที่มีโอกาสและให้เวลาเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. อายุ ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานทั้ง 10 หลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี ได้เห็นการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี ตัวอย่าง 41-50 ปี และอายุ 51 ปีขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษา ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานทั้ง 7 หลักธรรมาภิบาล คือ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม และหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับที่สูงกว่า มีความพอใจการดำเนินการของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่า เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่า รวมทั้งมีส่วนในการดำเนินการมากกว่าด้วย

จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ และวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแตกต่างกัน โดยภาพรวม เพศ และวุฒิการศึกษา ของกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของ อปท. แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ยกเว้นอายุของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของ อปท. ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรศักดิ์ ไตประสี (2553) สิริพงษ์ ปานจันทร์ (2554) วระชาติ ทนังผล (2555) ณัฐภัทร ธีรารังค์กุล (2556) ในภาพรวมการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของ อปท. อยู่ในระดับมาก

สมมติฐานข้อที่ 5 ข้อมูลส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชนแตกต่างกัน

1. **เพศ** ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชนกับเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเนื่องจากการรับข้อมูลข่าวสาร สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยและสะดวกรวดเร็วทำให้ทุกคนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง

2. **อายุ** ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชนกับเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างช่วงอายุ 31-50 ปี เนื่องจากเป็นวัยทำงานมีโอกาสเข้าถึงข่าวสารมากกว่าประชาชนอายุ 51 ปีขึ้นไป หากเป็นผู้สูงอายุ จะเป็นคนเดิมๆ ซึ่งไม่ทราบปัญหา

3. **วุฒิการศึกษา** ในผู้ที่มาจะเป็นภาพรวมกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชนกับเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน จะเห็นได้ว่าประชาชนที่มีการศึกษาในระดับที่สูงกว่า มีความสนใจการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองจากข่าวสารได้หลายช่องทางมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่าซึ่งอาจขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับผู้นำ

4. **อาชีพ** ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชนกับเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือน้อย เพราะติดภาระในการประกอบอาชีพ และเพิกเฉยต่อสิทธิของตนเองที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ และไม่รู้ถึงความสำคัญคิดว่าไม่เกี่ยวกับตนเองจะเข้ามามีส่วนร่วมต่อเมื่อตนเองมีส่วนได้ส่วนเสียเท่านั้น ประชาชนที่มีส่วนร่วมเป็นคนหน้าเดิมๆ ที่มาตามหน้าที่ ได้แก่ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและฐานเสียงของสมาชิก

จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและอาชีพ ต่างกันมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชน แตกต่างกัน สอดคล้องกับ มนูญ จันทร์สมบูรณ์ (2550) ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมธรรมาภิบาลของผู้นำท้องถิ่นและประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความมีวัฒนธรรมธรรมาภิบาลของประชาชน ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ยังสอดคล้องกับ ณัฐภัทร ธีรารังค์กุล (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตาม เพศ การศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวม และด้านการร่วมกิจกรรมการเลือกตั้ง แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เพศที่โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความกระตือรือร้นหรือสนใจทางการเมือง เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องที่น่าเบื่อและไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ ประชาชนไม่มีเวลาในการเข้าร่วมการบริหารงาน อบต. ประชาชนเห็นว่าตัวเองไม่สำคัญและมองว่าการบริหารงาน อบต. ไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง

สมมติฐานข้อที่ 6 หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี มีความสัมพันธ์กับการเมืองภาคประชาชน

1. ด้านการตรวจสอบ พบว่า หลักการตอบสนอง ($\beta=-0.22$) หลักการมีส่วนร่วม ($\beta=0.24$) และหลักนิติธรรม ($\beta=0.18$) สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชน ด้านการตรวจสอบกับการดำเนินงานของเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดราชบุรี โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เหตุที่หลักการตอบสนองในการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับการเมืองภาคประชาชน ด้านการตรวจสอบ เนื่องจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนตามที่พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ในส่วนที่ให้ความสำคัญกับการสนองความต้องการของประชาชน กล่าวถึงการปฏิบัติราชการต้องมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนความสงบและปลอดภัยของสังคมส่วนรวม ตลอดจนเกิดประโยชน์สูงสุดของประเทศ (มาตรา 7) ซึ่งส่วนราชการจะต้องดำเนินการโดยถือว่าประชาชนเป็นศูนย์กลางที่จะได้รับการบริการจากรัฐ และจะต้องมีแนวทางการบริหารราชการที่มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน ตลอดจนต้องดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือชี้แจงทำความเข้าใจให้กับประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้มีการปรับปรุงวิธีปฏิบัติราชการให้เหมาะสมและเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนผู้รับบริการ (มาตรา 8) ดังที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 8) กำหนดความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี หลักที่ 3 หลักการตอบสนอง โดย อปท. ให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจและตอบสนองความคาดหวัง ความต้องการของประชาชน ผู้รับบริการทั้งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย และมีความแตกต่าง ทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความสำคัญของตนเอง จึงเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ในทางกลับกัน หากไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ประชาชนก็จะรู้สึกไม่ดีในการตรวจสอบ ขณะที่ ทควน ชูเพ็ญ (2551, หน้า 8-9) ได้อธิบายถึงเหตุผลและข้อสนับสนุนการกระจายอำนาจที่ช่วยตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ดีเพราะองค์กรท้องถิ่นย่อมทราบความต้องการของประชาชนได้ดีกว่ารัฐบาลกลาง อีกทั้งยังมีการตรวจสอบจากประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างใกล้ชิดกว่าการตรวจสอบจากส่วนกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของคุณากร กรสิงห์ (2550) ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครสวรรค์ ในทำนองเดียวกัน สุรศักดิ์ โดประสี (2553) ศึกษาเกี่ยวกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล มีข้อเสนอแนะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้มีการตรวจสอบการทำงานขององค์กร โดยภาคประชาชนอย่างใกล้ชิดอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นและสอดคล้องกับ สถาบันพระปกเกล้า (2547, หน้า 15-19) ศึกษาถึงการบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ การลดขั้นตอน

การปฏิบัติงาน การปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการ การอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

เหตุที่หลักการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีความสัมพันธ์กับการเมืองภาคประชาชน ด้านการตรวจสอบ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาก การตรวจสอบก็จะกระทำได้มาก ในทางกลับกันการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาก การตรวจสอบก็จะกระทำได้น้อย ดังที่ UNDP ได้นิยามการดำเนินงานของภาคการเมือง การบริหาร และเศรษฐกิจที่จะจัดการกิจการของประเทศในทุกระดับ ประกอบด้วยกลไก กระบวนการ และสถาบันต่างๆ ที่ประชาชนและกลุ่มสามารถแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ ปกป้องสิทธิของตนเองตามกฎหมาย และแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันบนหลักการของการมีส่วนร่วม เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดลำดับความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ขึ้นอยู่บนความเห็นพ้องต้องกันทางสังคม และเสียงของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ได้รับการพิจารณาในการตัดสินใจจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนา (สุดจิต นิमितกุล, 2543, หน้า 13-22) ขณะที่ JICA กล่าวถึง Good Governance ว่าเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม โดยกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างบรรยากาศให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน พึ่งตนเองได้และมีความยุติธรรมทางสังคม (อมรา พงศาพิชญ์, 2543, หน้า 68-81) สอดคล้องกับ Smith (2007, p.6) มีความเห็นต่อองค์ประกอบธรรมาภิบาลที่คล้ายคลึงกับ Healy and Robinson, Romeo และ Santiso ซึ่งเห็นว่าควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ในการบริหารราชการ และตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยภาคประชาชน การยึดมั่นต่อระบบกฎหมายตามหลักนิติธรรม การบริหารงานภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการคอร์รัปชัน ในทำนองเดียวกัน ไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ (2551, หน้า 235-236) ได้ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นสู่ผลสัมฤทธิ์ กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย พบว่า กระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านกลไกการมีส่วนร่วมที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น สอดคล้องกับ โกวิทย์ พวงงาม(2553, หน้า 39) อธิบายถึงการบริหารงานของภาครัฐในทุกๆ ด้านโดยชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมด้านกฎหมาย มีเสถียรภาพ มีโครงสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มนัส สุวรรณ เอกกมล สายจันทร์ และไพสิฐ พาณิชย์กุล (2546, หน้า 137-154) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งเพราะจะทำให้การบริหารงานมีความโปร่งใส ตรงกับการแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด

หลักนิติธรรมในการดำเนินงาน เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการตรวจสอบ เนื่องจากการมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นและมีสิทธิแสดงความคิดเห็นก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดเกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น ตามมาตรา 5 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ดังที่พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรม โดยกำหนดให้มีการสำรวจ ตรวจสอบ ทบทวนกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ หรือสอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคม และความมั่นคงของประเทศโดยคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็วและลดภาระของประชาชนเป็นสำคัญ โดยนำข้อเสนอแนะของประชาชนมาพิจารณาด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัส สุวรรณ เอกมถ สยจันทร และ ไพสิฐ พาณิชย์กุล (2546) พบว่า ประชาชนที่ใช้สิทธิเพื่อเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งหลายยังมีจำนวนค่อนข้างน้อย ขณะที่ Kofi Annan (Weiss, 2000) กล่าวว่า ธรรมชาติเป็นแนวทาง การบริหารงานของรัฐที่เป็น การก่อให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม สร้างเสริมประชาธิปไตยมีความโปร่งใส และเพิ่มประสิทธิภาพ (Weiss, 2000) ซึ่งสอดคล้องกับ Carlson and Schwarz (1995, p.29) กล่าวถึงพลเมืองซึ่งมีความคาดหวัง และต้องการบริการที่ถูกต้องตามหลักนิติธรรมบริการสาธารณะในกรอบธรรมชาติ จึงเน้นคุณภาพสินค้าและบริการมากขึ้นบริการสาธารณะเน้นคุณภาพอาจครอบคลุมมิติต่างๆ ได้แก่ความสะดวกความมั่นคง ความไว้วางใจได้ ความเอาใจใส่ส่วนบุคคล ความสามารถแก้ปัญหา ความยุติธรรม ความคุ้มค่า และนัยยะอิทธิพลของความเป็นพลเมือง สอดคล้องกับ โกวิท พวงงาม และคณะ (2550) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัญหาการทุจริตที่เกิดจากการทุจริตด้านงบประมาณการทำบัญชีการจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลังส่วนใหญ่ กระบวนการทุจริตใน อปท. เกี่ยวกับด้านงบประมาณการทำบัญชีการจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลังมีสาเหตุมาจากการที่ อปท. ละเลยไม่ปฏิบัติหรือไม่ทำตามระเบียบฯ ปัญหาการทุจริตที่เกิดจากการทุจริตด้านงบประมาณการทำบัญชีการจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลังส่วนใหญ่พบว่ากระบวนการทุจริตใน อปท. เกี่ยวกับด้านงบประมาณการทำบัญชีการจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลังมีสาเหตุมาจากการที่ อปท. ละเลยไม่ปฏิบัติหรือไม่ทำตามระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับ คุณากร กรสิงห์ (2550) ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า อปท. ไม่ค่อยมีการตรวจสอบ มักเป็นการตรวจสอบด้านเดียว คือตรวจสอบจากเอกสารเป็นหลัก และประชาชนมีพฤติกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมต่ำ ทั้งนี้สอดคล้องกับ จันจิรา เอี่ยมมยุรา (2552, หน้า 1) อธิบายความหมายซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยและการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยหน่วยงานของรัฐต้องยอมตนอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายและ

ยอมผูกพันการกระทำใดๆ ของตนกับกฎเกณฑ์ของกฎหมาย ซึ่งส่วนหนึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพต่างๆ ของประชาชนเอาไว้ อีกส่วนหนึ่งได้บัญญัติไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับเงื่อนไขและข้อจำกัดต่างๆ เกี่ยวกับวิธีการซึ่งฝ่ายปกครองจะกระทำได้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายโดยไม่สามารถทำตามอำเภอใจได้

2. ด้านรูปแบบทางการเมืองภาคประชาชน พบว่า หลักการตอบสนอง ($\beta = -0.17$) และหลักการมีส่วนร่วม ($\beta = 0.29$) สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนด้านรูปแบบทางการเมืองภาคประชาชนกับการดำเนินงานของเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดราชบุรี โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เหตุที่หลักการตอบสนองในการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับการเมืองภาคประชาชนด้านรูปแบบทางการเมืองภาคประชาชน เนื่องจากองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นมีการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอยู่ในระดับมาก การตอบสนองมีผลต่อทัศนคติในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครในครั้งต่อไปอย่างมีนัยสำคัญ ผู้บริหารจึงพยายามอย่างสูงสุดที่จะตอบสนองประชาชนทุกกลุ่ม ทางด้านประชาชนที่ได้รับการตอบสนองจะเข้าใจถึงความสำคัญของตนเองและของกลุ่ม ฉะนั้นการพยายามบอกความต้องการและติดตามการดำเนินงานของ อปท. ในความต้องการของตนนั้นได้รับการตอบสนองมากน้อยเพียงใด จึงมีความสัมพันธ์กับการเมืองภาคประชาชนด้านรูปแบบทางการเมืองภาคประชาชน ดังที่ ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร (2542) อธิบายการเมืองภาคประชาชนเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวใหม่ในทางสังคม และการปรากฏตัวของขบวนการเคลื่อนไหวใหม่ในทางสังคม เป็นสิ่งที่มีปรากฏในระดับโลก โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา การเคลื่อนไหวไม่ได้มีสถานะที่เป็นแนวคิดแต่เป็นความเคลื่อนไหวที่เกิดจากแรงกดดันในด้านต่างๆ และเป็น การเคลื่อนไหวที่เป็นปฏิริยาตอบสนองต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิต และสอดคล้องกับ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2553) ได้กล่าวถึงการเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองของกลุ่มประชาชนเพื่อลดฐานการครอบงำของรัฐ รวมทั้งเพื่อโอนอำนาจบางส่วนมาให้ประชาชนเพื่อใช้ดูแลชีวิตของตนเองโดยตรง ในขณะที่ สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2545) อธิบายถึงการเมืองที่ภาคประชาชนส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมในทุกระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ว่าเป็นการเมืองที่ประชาชนนอกสภาฯ มีบทบาทและเข้าใจถึงอำนาจโดยตรงในการจัดสรรทรัพยากร สาธารณะต่างๆ และการเข้าถึงอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยไม่ต้องผ่านการเมืองประชาธิปไตยแบบตัวแทนทั้งจากการเลือกตั้งและแต่งตั้ง ซึ่งหมายถึงต้องสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยทางตรงให้เกิดขึ้น เพื่อกำกับและกำหนดทิศทางการเคลื่อนไหวของประชาชน มากกว่าฝากความหวังและพึ่งพาระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนเพียงอย่างเดียว (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554, หน้า 12) ซึ่งสอดคล้องกับ อนุชาติ พวงสำลี และ กฤตยา อาชวนิจกุล (2542, หน้า 6) กล่าวถึง การเมืองภาคประชาชนไว้ว่า เป็นการพัฒนาประชาธิปไตยไปในอีกเส้นทางหนึ่งที่เคารพฟังเสียงของคนเล็กๆ ให้ความสำคัญต่อเรื่องที่สำคัญ

ซึ่งแต่เดิมไว้พลังอำนาจหรือไว้ผู้สนใจให้มีความเข้มแข็ง มีคนตระหนักรู้มากขึ้น และสอดคล้องกับ ฌรงค์ บุญสวยขวัญ (2551) ศึกษาเรื่องพัฒนาการการเมืองภาคประชาชน : บทสังเคราะห์และ ข้อเสนอแนะปรากฏการณ์ในสังคมการเมืองไทย พบว่า การเมืองแบบตัวแทนเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองภาคประชาชนที่มีความเคร่งเครียดในช่วงกลาง พ.ศ. 2551 ทั้งนี้เชื่อว่าการพัฒนาการเมืองภาคประชาชนมีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาให้เป็นกลไกควบคู่กับการเมืองในระบบตัวแทน นั่นหมายถึงว่าการเมืองภาคประชาชนพัฒนาสูงขึ้นมีความเข้มแข็งมากขึ้นก็เท่ากับไปเติมศักยภาพของการเมืองในระบบให้มีคุณภาพมากขึ้น การเมืองภาคประชาชนหรือภาคพลเมืองต้องพัฒนาในบริบทการเมืองแบบตัวแทนที่เราไม่อาจจะปฏิเสธได้แต่การเมืองในระบบตัวแทนมีข้อจำกัดมีปัญหาทางความชอบธรรมมีข้อจำกัดในทางคุณภาพประสิทธิภาพหรือการตอบสนองประชาชน

เหตุที่หลักการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีความสัมพันธ์กับการเมืองภาคประชาชน ด้านรูปแบบทางการเมืองภาคประชาชน เนื่องจากการให้ความคิดเห็น โดยผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นประชาชน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งอาจมีได้หลายรูปแบบ อาทิ การประชุม การประชุม การประชาพิจารณ์ การประชาคม การปรึกษาหารือ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและร่วมตัดสินใจซึ่งถือเป็นการเพิ่มส่วนร่วมของภาคพลเมืองขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง โดยเฉพาะในชุมชนท้องถิ่น สำหรับการมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็นนั้นสามารถทำได้โดยการมีส่วนร่วมของการประชุมสภาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาอีกด้วย (มัญญ จันทรสมบูรณ์, 2550, หน้า97) สำหรับหลักการตอบสนอง หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนแล้ว ประชาชนก็จะร่วมดำเนินงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับโกวิท พวงงาม (2553, หน้า 1-22) ศึกษาการส่งเสริม ธรรมชาติและความโปร่งใสในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้นแบบได้พบจุดเด่นของโครงการและกิจกรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาพสะท้อนการมีส่วนร่วม และความโปร่งใสในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในทำนองเดียวกัน Davis (2005) ได้ทำการศึกษา เหตุจูงใจและการจูงใจในบริบทของสังคม ความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวแอฟริกันและชาวอเมริกันด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน พบว่า บริบทของสังคมมีอิทธิพลต่อการเกิดความโน้มเอียงทางการเมืองโดยการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมืองให้กับบุคคลในช่วงวัยเด็กและจะส่งผลต่อเนื่องไปถึงวัยผู้ใหญ่ และสอดคล้องกับ ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB, 1995) กล่าวถึง องค์ประกอบของธรรมชาติที่สอดคล้องกับธนาคารโลก (World Bank, 1992) และโครงการในการพัฒนาของสหประชาชาติ (UNDP, 1997) โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ และการร่วมประสานงานในขั้นการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติการตรวจสอบ การปฏิบัติงานของหน่วยงาน การยึด หลักกฎหมายในการปฏิบัติงาน รวมถึง การปฏิรูปกฎหมาย (สมบูรณ์ ศิริประชัย, 2542, หน้า 9-10)

3. ด้านการเลือกตั้ง พบว่า หลักนิติธรรม ($\beta = -0.21$) สามารถพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนด้านการเลือกตั้งกับการดำเนินงานของเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดราชบุรี โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เหตุที่หลักนิติธรรมในการดำเนินงาน มีความสัมพันธ์กับการเมืองภาคประชาชน เนื่องจากการดำเนินการตามหลักนิติธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเลือกตั้ง อาจเป็นเพราะการเลือกตั้งท้องถิ่นมีการแข่งขันที่รุนแรง ประชาชนรู้สึกเบื่อต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมหลักนิติธรรม เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดลำดับความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมขึ้นอยู่กับความเห็นพ้องต้องกันทางสังคม การพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชาติที่เป็นรูปธรรม ทำนองเดียวกัน การเลือกตั้งเป็นสิทธิทางการเมืองขั้นมูลฐานของประชาชนตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย ที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครอง โดยการพิจารณาเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งไปทำหน้าที่แทนตน (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2539, หน้า 12) ขณะที่ ผู้นำองค์กรและยุทธศาสตร์การจัดการจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบธรรมาภิบาล แต่สำหรับภาครัฐจุดเริ่มต้นอยู่ที่ฐานนิติธรรม หรือการปกครองโดยกฎหมายองศ์สาธารณะต่างๆ เกิดขึ้นเพื่อบริหารกฎหมายธรรมาภิบาลและการจัดการต้องมีความรับผิดชอบต่อกฎหมายและกระบวนการกฎหมาย ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การสร้างกฎหมายการแปลความกฎหมายเป็นนโยบายที่ตอบสนองต่อประชาชนหรือสาธารณะ ตลอดจนการตัดสินใจของผู้เป็นตัวแทนและผู้บริหารที่ทรงอำนาจกฎหมาย และตัดสินใจในนามของประชาชนตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง และผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐจึงใช้อำนาจชอบธรรมกระทำการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณะในภาพรวมธรรมาภิบาลภาครัฐจึงอยู่ในกรอบคิดสถาบันนิยม (Lynn, Jr., Heinrich, and Hill, 2001, pp.27-30) สอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล (2556, หน้า 2) อธิบายถึงการเมืองภาคพลเมืองให้มีประสิทธิผลต้องมีการสนับสนุน การติดตามและตรวจสอบ กระบวนการปฏิรูปการเมือง การเกิดองค์กรประชาชน การรณรงค์เพื่อการเรียนรู้ประชาธิปไตยของประชาชน การสร้างสำนึกของพลเมืองเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้ง และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทั้งนี้ต้องมีการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม เช่น กฎหมายที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหรือการเมืองภาคพลเมือง เพื่อให้ประชาชนสามารถทำกิจกรรมการเมืองภาคพลเมืองได้อย่างเต็มที่ อรพิน สพโชคชัย (2541) ได้สังเคราะห์ถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาล กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของสาธารณชนเป็นกลไกกระบวนการที่ประชาชน (ชายและหญิง) มีโอกาสและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเข้าร่วมในทางตรงหรือทางอ้อม โดยผ่านกลุ่มผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยชอบธรรม เปิดโอกาสให้สาธารณชนมีส่วนร่วมอย่างเสรี ขณะที่ วันชัย วัฒนศัพท์ (2546, หน้า 2) อธิบายว่า ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กระบวนการร่วมตัดสินใจ

ดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มาพูดคุยกันเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดโดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การตัดสินใจจะไม่ใช้เสียงข้างมากโดยการลงมติดอกมือหรือหย่อนบัตรในทำนองเดียวกัน Dalton (2008) ศึกษาเกี่ยวกับสัญชาติ บรรทัดฐานและ การขยายตัวของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสหรัฐอเมริกา พบว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรมที่เลือกรัฐบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถและควรจะเป็น วงที่กว้างขึ้น ดังนั้นบรรทัดฐานของ การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ควรจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยอธิบายทั้งด้านของพลเมืองและผลกระทบต่อการเมือง การมีส่วนร่วมมากกว่าการไม่มีส่วนร่วมกับ บรรทัดฐานจะเปลี่ยนแปลงและขยายรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสหรัฐอเมริกา ซึ่งสอดคล้องกับ Cederman, Gleditsch and Hug (2009) ทำการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการประชาธิปไตยอาจมีผลต่อความเสี่ยงของสงครามกลางเมือง พบว่า สงครามกลางเมืองชาติพันธุ์มีแนวโน้มที่จะปะทุขึ้น หลังการเลือกตั้งที่มีการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการเลือกตั้งครั้งแรกและครั้งที่สองต่อไปนี้ ระยะเวลาของการไม่มีการลงคะแนนเลือกตั้ง เมื่อจำแนกถึงระดับของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์และความขัดแย้งเหนือดินแดนหรือรัฐบาล และสอดคล้องกับ Gilley.(2010) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประชาธิปไตย ถูกต้องตามกฎหมายและการเมืองทั่วโลก โดยเฉพาะในเอเชีย รวมถึงสิทธิตามกฎหมายในสหรัฐอเมริกา : ผู้ที่มีส่วนได้และผู้ที่มีส่วนเสียความชอบธรรม (2009) และ ประชาธิปไตยของจีนในอนาคต (2004) พบว่า ภาคประชาสังคมที่แข็งแกร่งช่วยให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็ง โดยมั่นใจการเลือกตั้งที่เป็นธรรมได้มาตรฐานของการกำกับดูแลที่ดีจากการปลุกฝังเงื่อนไขทางการเมืองภายใน ซึ่งระบอบประชาธิปไตยสามารถเจริญเติบโตได้ ประเทศที่มีการเลือกตั้งที่เป็นธรรมมีความรับผิดชอบ จะสร้างมาตรฐานของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ข้อได้เปรียบที่สำคัญคือ ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม การศึกษาความจริงจะเป็นประชาธิปไตยที่แสดงให้เห็นว่า ภาคประชาสังคมและ การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะร่วมกัน เสริมการบริหารจัดการที่ดี

โดยภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนกับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า หลักการตอบสนอง ($\beta = -0.20$) และหลักนิติธรรม ($\beta = 0.18$) สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนกับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนกับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ได้ร้อยละ 13 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุเท่ากับ 0.36 ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ที่มีความเห็นพ้องกันว่าในภาพรวมมิติความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนกับหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ จำนวน 2 หลักได้แก่ หลักการตอบสนอง และหลักนิติธรรม ดังที่ Jayasuriya (2005) มีข้อโต้แย้งการเพิ่ม

ขีดความสามารถเชิงนโยบายในรูปของตัวแบบสหสัมพันธ์ (Relational Model) ที่ใช้กับธรรมาภิบาลใหม่โดยมีส่วนประกอบหลักๆ คือ 1) ล้มเลิกกรอบคิดการแบ่งส่วนสังคมออกเป็นสองขั้ว คือภาครัฐและภาคเอกชน และสร้างพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนรัฐและตัวแทนตลาด ลักษณะยึดหยุ่นมีการพึ่งพาท่อกันแบบซับซ้อนในรูปของภาคเอกชนในธรรมาภิบาลสาธารณะ และมีสถาบันรูปแบบผสม 2) สร้างกลไกและขีดความสามารถที่จำเป็นสำหรับการให้อำนาจและใช้อำนาจในรูปธรรมาภิบาล 3) สร้างรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาสังคมใหม่โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาสังคม ในแผนงานทางสังคมของรัฐบาล 4) การพัฒนาขีดความสามารถเชิงยุทธศาสตร์ของตัวแทนจากทุกฝ่าย

เหตุที่ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนกับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ตามหลักการตอบสนอง มีความสัมพันธ์กับการเมืองภาคประชาชน เนื่องจาก

ในการดำเนินงานของ อปท. นั้นมีการวางแผนในองค์กรให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เต็มความสามารถ เต็มใจให้บริการประชาชนเต็มเวลามีประสิทธิภาพ การให้บริการด้วยนโยบาย เทศบาล/อบต. ยึดโดยจัดบุคลากรให้บริการช่วงเวลาพักกลางวันแบบ One Stop Service โดยมีการจัดทำคู่มือเพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชน บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนจึงรู้ปัญหาของประชาชนเป็นอย่างดี อปท. เป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ทำงานเชิงรุก เข้าถึงความทุกข์ร้อนของประชาชน โดยต้องรีบจัดให้หมดทุกข์หรือผ่อนคลายเป็นหรือแก้ไขปัญหาให้ประชาชนด้วยความเรียบร้อยรวดเร็วตามเวลาที่กำหนดและบริการทุกกลุ่มคนให้ประชาชนพึงพอใจมีความสุขในการดูแลและบริการสาธารณะของ อปท. ส่วนใหญ่ประชาชนต้องการโครงสร้างพื้นฐาน ถนนดี มีประปาสะอาด ไร้อุปโภคบริโภค ไฟฟ้าสว่าง กลางคืนคนกลับจากการทำงานได้ปลอดภัย การดูแลสุขภาพดี สิ่งแวดล้อมดี และส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการติดตามผลงานอย่างสม่ำเสมอ อปท. ตอบสนองความต้องการได้ครอบคลุมอย่างทันทั่วทั้งที่โดยเฉพาะด้านสาธารณสุขและคุณภาพชีวิต ตั้งแต่ทารกในครรภ์ รวมถึงศูนย์เด็กเล็ก เบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ การดูแลคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสสำหรับผู้พิการติดเตียง อปท. ดูแลให้ความช่วยเหลือถึงบ้าน ในการดำเนินงาน บางแห่งตอบสนองไม่ครอบคลุมทุกความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เนื่องจากจำกัดที่งบประมาณ อปท. เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การจัดทำแผนประชาคมหมู่บ้านให้ประชาชนได้เสนอปัญหา ความต้องการและโครงการในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง รวมถึงการตรวจสอบและการประเมินผลงาน ตามที่พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 สำหรับในส่วนที่ให้ความสำคัญกับการสนองความต้องการของประชาชน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 8-9).กำหนดให้เป็นแนวปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สิริพงษ์ ปานจันทร์ (2554) วรรชาติ ทนังผล (2555)

Norris (2000) Conway (2000) Woods (2000) Santiso (2001) Shimomura (2003) และ Grindle (2007) ในประเด็นสาธารณะที่ทั้งองค์กรภาครัฐและประชาชนต้องร่วมกันเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ท้องถิ่น โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งนี้หมายรวมถึงมิติของความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนทั้งโดยการตรวจสอบการดำเนินงาน รูปแบบการแสดงออกทางการเมือง และพฤติกรรมในการเลือกตั้ง กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนกับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ตามหลักนิติธรรม จากกลุ่มตัวอย่างและผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า ในการดำเนินงานของ อปท. ใช้หลักนิติธรรมในการตราข้อบังคับ กฎ ระเบียบ เพื่อบังคับใช้ในพื้นที่อย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของทุกคนอย่างยุติธรรม เสมอภาค ถ้าประชาชนร้องเรียนผ่านสมาชิก ผ่านศูนย์ดำรงธรรม อปท. จะดำเนินการให้ทันทีและแจ้งผลให้ทราบภายในเวลาที่กำหนด อปท. มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องหลายช่องทาง อปท. ให้บริการประชาชนตามขอบเขตภายใต้กฎหมายและระเบียบ แต่ระเบียบขั้นตอนในบางเรื่องขอให้ยืดหยุ่นตามเจตนาของท้องถิ่นบ้าง เพื่อแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของประชาชนได้ทันเวลา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี มีการส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ข้อบังคับ อย่างเสมอภาคและทั่วถึง ทำให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่และปฏิบัติตามสิทธิของหน้าที่พลเมืองที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นหลักนิติธรรมจึงมีความสัมพันธ์กับการเมืองภาคประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี และมีการรวมกลุ่มทางการเมืองภาคประชาชนในการเลือกตั้ง ทั้งในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ นอกจากนี้พื้นที่จังหวัดราชบุรีอยู่ในพื้นที่ภาคกลาง เป็นพื้นที่ใกล้แหล่งเรียนรู้ ทั้งเทคโนโลยีและองค์กรการเรียนรู้ที่ทันสมัย ประชาชนมีการส่งเสริมการศึกษาให้กับบุตรหลานเป็นส่วนใหญ่ จึงส่งผลให้เป็นสังคมของผู้มีความรู้ สอดคล้องกับการส่งเสริมหลักนิติธรรม เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดลำดับความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ยืนอยู่บนความเห็นพ้องต้องกันทางสังคม และเสียงของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ได้รับการพิจารณาในการตัดสินใจ จัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนา (สุดจิต นิมิตรกุล, 2543, หน้า 13-22) ในทำนองเดียวกันกับผลการศึกษาของ สถาบันพระปกเกล้า (2548, หน้า 6-4) ภูมิชัย สุวรรณดี มานิตย์ จุมปา และ ชิตาพร พิศลยบุตร ไต้ะวิเศษกุล (2543) Gilley.(2010) Ndoma and Tumin (2011) พบว่า ภาคประชาสังคมที่แข็งแกร่งช่วยให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็ง โดยมั่นใจการเลือกตั้งที่เป็นธรรมได้มาตรฐานของการกำกับดูแลที่ดีจากการปลุกฝังเงื่อนไขทางการเมืองภายใน ซึ่งระบอบประชาธิปไตยสามารถเจริญเติบโตได้ ประเทศที่มีการเลือกตั้งที่เป็นธรรม มีความรับผิดชอบ จะสร้างมาตรฐานของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ดังนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีอย่างจริงจังเพื่อนำพาสังคมประเทศชาติให้พัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยหลักธรรมาภิบาล

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง หลักธรรมาภิบาลในมิติความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สรุปได้ดังนี้

1.1 รัฐบาลควรใช้หลักธรรมาภิบาลโดยปราศจากอคติ ยึดเป้าหมายคือประโยชน์สุขของประชาชน

1.2 รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรที่มีความเกี่ยวข้องในการฝึกอบรม/เผยแพร่หลักธรรมาภิบาลให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องธรรมาภิบาลโดยท้องถิ่นส่งบุคลากรไปรับการอบรมในหลักสูตรให้ทุกคนได้เข้าอบรมแต่ละปีไม่ซ้ำกันหรือส่งผู้ทรงคุณวุฒิมาอบรมให้ที่เทศบาลเพื่อประหยัดงบประมาณ

1.3 รัฐบาลควรจัดให้มีองค์กรกลางเพื่อกำกับดูแลการขับเคลื่อนธรรมาภิบาลอย่างจริงจังจะเป็นแนวทางให้ อปท. ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันและบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างเต็มที่

1.4 รัฐบาลควรดำเนินการให้มีการแก้ไขกฎหมายภายใต้หลักธรรมาภิบาล เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมและท้องถิ่นสามารถบริหารได้คล่องตัวมากขึ้น

1.5 การดำเนินงานโดยหลักธรรมาภิบาลทั้ง 10 หลัก รัฐบาลควรส่งเสริมให้เป็นตัวชี้วัดของการตรวจสอบมาตรฐานการทำงานและควรมีรางวัลของจังหวัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีคะแนนดีจะได้เป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน

1.6 รัฐบาลควรเน้นการจัดการศึกษาในการให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อตระหนักในหน้าที่ความเป็นพลเมืองของชาติ ซึ่งประชาชนคิดว่าการเลือกตั้งแล้วจบ แต่ความจริงเป็นเพียงการเริ่มต้นของการใช้สิทธิในหน้าที่ความเป็นพลเมือง

1.7 รัฐบาลควรเข้ามาปลูกฝังให้ประชาชนสามารถพึ่งตัวเองได้ แล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปเสริม เนื่องจากประชาชนเชื่อถือรัฐบาลมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.8 รัฐบาลควรปฏิรูปท้องถิ่นในสองประเด็นคือ ประเด็นแรก การควรรวมจะเป็นการตอบโจทยว่าจะได้นักการเมืองที่มีคุณภาพ และประเด็นที่สอง อาจมีการปรับเปลี่ยนท้องถิ่นที่ให้อำนาจนายกมากเกินไป

1.9 รัฐบาลควรกำหนดนโยบายที่สามารถทำได้จริงไม่ใช่เพียงความก้าวหน้าหรือความสวยงาม

1. 10 รัฐบาลควรกำหนดนโยบายในการส่งมอบภารกิจ (ตามกฎหมาย) มาพร้อมกับงบประมาณ

1.11 การกระจายอำนาจควรเป็นการกระจายอำนาจที่แท้จริง เมื่อรัฐถ่ายโอนอำนาจแล้วควรให้ความไว้วางใจให้บริหารจัดการเอง ระเบียบบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตโดยตรงของประชาชนควรเอื้อให้อปท. ทำงานได้

1.12 รัฐบาลควรกำกับดูแลให้การตรวจสอบของ สตง. เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกปี และยืดหยุ่นหรือยกเว้นระเบียบบางข้อเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น

1.13 รัฐบาลควรกำกับดูแลให้ข้าราชการในองค์กรซึ่งรับเงินเดือนจากภาษีของประชาชนทำงานโดยสุจริตไม่คอร์รัปชัน

1.14 การแจ้งกฎ ระเบียบและหนังสือสั่งการต่างๆ ของกระทรวง กรม ควรมีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

1.15 รัฐบาลควรกำหนดมาตรการในการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่จำกัดด้วยระเบียบ ขั้นตอนมากมาย ทำงานยากมาก จนกระทั่งหมดเวลาการใช้งบประมาณมีผลให้โครงการทำไม่ทันกับความต้องการของประชาชน

1.16 รัฐบาลควรลดอำนาจหน้าที่ของนายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบลลง โดยให้ปลัดมีอำนาจบริหารงานบุคลากรและร่วมบริหารงบประมาณ เพื่อเป็นการถ่วงดุลระหว่างสายการเมืองกับสายราชการ

1.17 รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณและอัตราบุคลากร ให้ท้องถิ่นให้มีความสมดุลเพียงพอกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม เหมาะสมกับภารกิจที่ถ่ายโอนให้ท้องถิ่น

1.18 รัฐบาลควรสนับสนุนวิทยากรด้านกฎหมายเกี่ยวกับคดีอาญา คดีที่ดิน คดีแพ่ง โดยให้ความรู้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน

1.19 รัฐบาลควรเพิ่มการดูแลความเป็นอยู่ของประชาชน เน้นเรื่องคุณภาพชีวิตของเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสให้มากขึ้น

1.20 รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนราคาสินค้าทางการเกษตรให้สูงขึ้นเพื่อจูงใจประชาชนให้แข่งขันทางการผลิตมากขึ้น

1.21 รัฐบาลควรมีนโยบายปลูกฝังค่านิยมความรักชาติตั้งแต่วัยเด็ก จะได้มีจิตสาธารณะ เสียสละเพื่อส่วนรวม เมื่อเติบโตขึ้นควรเข้มงวดเรื่องคุณธรรมจริยธรรมในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการซื้อสิทธิ์ ขายเป็นเสียง รวมถึงควรปลูกฝังศีลธรรมให้มีความละเอียดต่อการทำความชั่ว

1.22 รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกในความเป็นคนไทย ร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ปัญหาเพื่อนำพาประเทศไทยเดินไปข้างหน้า

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสรุป มีดังนี้

1. ด้านหลักธรรมาภิบาล

1.1 หลักประสิทธิผล

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรติดตามผลงาน ประเมินผลงาน ลงพื้นที่หาข้อมูลที่แท้จริงของประชาชนในหมู่บ้าน และตำบล
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรประเมินผลงานให้ปัจจุบันและสม่ำเสมอ
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรแก้ปัญหาให้เกิดประสิทธิผล

1.2 หลักประสิทธิภาพ

- 1) เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ให้บริการประชาชนในส่วนของการงานต่างๆควรมีความรู้ความสามารถและมีคุณภาพ
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรยกเลิกการใช้งบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการศึกษาดูงานต่างประเทศ เนื่องจากกลับมาแล้วไม่มีผลงานในการพัฒนา

1.3 หลักการตอบสนอง

- 1) ควรมีเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เพียงพอกับภารกิจบริการต่างๆ และควรให้บริการด้วยรอยยิ้ม
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรรับทราบปัญหาความต้องการของเกษตรกรที่มีอยู่ในหมู่บ้าน และช่วยแก้ปัญหาครัวเรือน
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดูแล และให้บริการที่ตรงกับความต้องการของประชาชน อย่างทั่วถึงครอบคลุมพื้นที่
- 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรแก้ปัญหาให้ถูกประเด็น ตรงกลุ่มเป้าหมาย
- 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเพิ่มการเอาใจใส่ต่อระบบสาธารณะให้ความสำคัญและพัฒนา ถนน ลำคลอง มากขึ้น
- 6) ผู้นำท้องถิ่นทุกระดับ ควรมีทัศนคติที่ดีต่อกัน ซึ่งในบางครั้งการบริหารจัดการเพื่อสนองตอบความต้องการและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนต้องประยุต์บ้าง อาจถูกมองว่าไม่ถูกต้องขอให้พิจารณาที่เจตนา

1.4 หลักการรับผิชอบ

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญต่อความทุกข์ของประชาชนมากขึ้น
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเพื่อให้งานบรรลุผล
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ควรแก้ปัญหามาหน้ามือ ใ้ละ ควรลงพื้นที่ไปดูสภาพพื้นที่จริง รับทราบข้อมูลแท้จริงของประชาชนในหมู่บ้านให้ครอบคลุม จะทำให้แก้ปัญหาได้ตรงจุด

1.5 หลักความโปร่งใส

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรยกเลิกการศึกษาดูงานต่างประเทศ ควรเก็บเงินงบประมาณไว้ช่วยเหลือประชาชนในเวลาเดือดร้อน หรือเกิดภัยพิบัติ
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำกับดูแลให้ข้าราชการในองค์กรซึ่งรับเงินเดือนจากภาษีของประชาชนทำงานโดยสุจริตไม่คอร์รัปชัน

1.6 หลักการมีส่วนร่วม

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรทำความเข้าใจและเข้าหาประชาชนเพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมากขึ้น งาน/โครงการของท้องถิ่นจะสำเร็จได้ประโยชน์สาธารณะ
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความกล้าแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะบริการทุกอย่าง
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาด้านต่างๆ มากขึ้น
- 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่การมีวินัยในความเป็นพลเมืองแก่ประชาชน
- 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชนบทที่มีความกระตือรือร้นในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมืองในการเข้าร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสนอปัญหาหรือแสดงความคิดเห็น
- 6) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ประชาชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในแต่ละโอกาสมากขึ้น
- 7) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเน้นการจัดกิจกรรมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น
- 8) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมและกระตุ้นให้ทุกฝ่ายสำนึกในความเป็นคนไทย ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา เพื่อนำพาประเทศไทยเดินไปข้างหน้า

1.7 หลักการกระจายอำนาจ

- 1) นายกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจภายในองค์กรอย่างแท้จริง
- 2) นายกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกระจายอำนาจภาคเอกชนอย่างเป็นธรรมไม่เห็นแก่พวกพ้อง
- 3) ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกระจายอำนาจการตัดสินใจในการพัฒนาท้องถิ่นให้ภาคประชาชนมากขึ้น

1.8 หลักนิติธรรม

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดวิทยากรด้านกฎหมายเกี่ยวกับคดีอาญา คดีที่ดิน คดีแพ่ง โดยให้ความรู้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนเดือดร้อน ไม่ควรอ้างว่าไม่มีเงินงบประมาณหรือทำไม่ได้เพราะฝืดกระเปียบ

1.9 หลักความเสมอภาค

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรแก้ไขความขัดแย้งในชุมชนกรณีมีการลูก้า ที่สาธารณะควรดำเนินการตามความถูกต้องเป็นธรรม ไม่ควรเห็นแก่งศ์ญาติของผู้บริหารท้องถิ่น
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีความยุติธรรม ปฏิบัติกับประชาชนด้วยความเสมอภาคด้านภาษี ไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม
- 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการใช้สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคและการแสดงออก
- 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำงานกับประชาชนต้องมุ่งเน้นจิตสำนึก ใช้ กฎกติกาของสังคมให้เสมอภาคมีความยุติธรรม ให้การยอมรับกันอย่างแท้จริงไม่ใช่แค่ตัวหนังสือ

1.10 หลักมุ่งเน้นฉันทามติ

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรใช้มติที่เป็นคุณธรรมและความดี
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรปฏิบัติตามเสียงประชามส่วนใหญ่
- 3) ผู้นำท้องถิ่นต้องมีความเข้มแข็ง มีความรู้จริง ประชาชนจะเห็นเป็นแบบอย่าง

2. ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชน

2.1 การตรวจสอบ

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเปิดช่องทางให้ประชาชนได้ตรวจสอบอย่างแท้จริง
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสำรวจและสอบถามความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำรายงานผลการทำงานแจ้งให้ประชาชนรับทราบ

2.1 รูปแบบทางการเมืองภาคประชาชน

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความกล้าที่จะแสดงออกทางการเมือง
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดกิจกรรมทางการเมืองภาคประชาชนให้เป็นแผนงานประจำปี

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญทางการเมืองกับชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน

2.3 การเลือกตั้ง

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยระบบโทษและเน้นย้ำถึงผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียง

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดการเลือกตั้งที่โปร่งใสโดยที่นักการเมืองระดับท้องถิ่นไม่ตกอยู่ในอำนาจของนักการเมืองระดับชาติ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลขององค์กรภาครัฐที่ส่งผลต่อภาคประชาชนในเขตพื้นที่อื่น โดยใช้พื้นที่ทดลองและพื้นที่เปรียบเทียบ

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับสาธารณะบริการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยขอบข่ายของกฎหมายปกครองที่ส่งผลต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลที่ชัดเจน